

bia que ls genoveses anaven ben bastats de *passadors* e que n' despendrien molts: que ells han una manera que no fan sinó trer a la basta, e despendre més cairrells --- que un meu coc --- per lo funeral li veng un *passador* qui li entrà per lo muscle ben dos dits», Muntaner, fets de 1306 (Casac. vi, 71.15, 73.3, § 227); «una caxa plena de *passadors*, unes cuyraces de maczem ---» Ribes, 1380 (*BABL* vi, 473); «la boqua axí és com la ballesta de dos fusts; vet, lo labi d'amunt és l'arc voltant, e lo labi d'avall és la corda, e'l *pasador* que li trametetés la lengua, qui fa —Bruu!», StViventF (*Serm.* i, 66.16).

Passador adj. [fi S. xiv, Eiximenis]: *Dones*, 60.34.

Passador 'passera o pas d'un riuuet' a l'Ebre (*Lo passadó* de Tè, a la partida de Tè a Vinebre, confluència del barranc dels Gorraptés amb el de la Torre, 1936), i en el Migjorn val. (*Passaorêt* de l'Estret a Alcanalí, 1962). *Passadora* 'passera' mall. «trobarem un riu que se passa amb tres *passadores*», Arx. Ll. Salvador (p. 235).

Passant [Llull, Lacav.]. També és terme topogràfic en les comarques del Nordoest: *lo passant de l'aigua* Vall de Boí (per on es passa el riu de St. Martí, 1953); el *passant del Llop* barranquet en el Cardener (Lladurs, 1964); 'un mal-pas' a l'Alt Berguedà: *El Passant de les Barres* i el de *Quatre-Grapes* a Castell d'Alareny (1964); 'portella, collet' al Conflent (*La Lliassa del Passant* a Èvol, 1960); els porxos o voltes típiques de Rialb de Noguera per on es passa per davall de les cases, amb noms propis: *lo Passant del Cavaller* etc. (1959). *Passantia*: tingueren la *passantia* en el despatx jurídic de Coromines (1910-30) els advocats Biscarri, Canals, Andreu etc.

Passarella 'palanca passera' < fr. *passerelle* (que sembla ser derivat del fr. ant. *passere* 'passador' -ATOR, Brüch, *ZRPb.* i, 69; i potser més aviat seria format en oc. sobre *passaire*, cf. *passairil* «barrage» *PDPF*); no sé si és creació popular, o catalanització buscada, la forma que usa MrnVayreda: «comensaren a afilerar-se per a embocar, un a un, la *passarella* del torrent --- La currua era forsa més migrada que de costum», Marian Vayreda (*Puny.* i, 40 (39)). +*Passarulles* «passar i tornar moltes voltes pel mateix lloc», val. S.: EnrValor (c. 1950).

Passatge [Llull], antigament era especialment el passatge de Croats a Ultramar: «era vengut en aquella terra per tractar *passatge* contra los enemics de la Creu», «scriuí lo nom del rey per ço que si s'esdevenia cas de *passatge*, o de alguna gràcia que l'Esgleya degués fer a negun rey, que la feés a aquell», Llull (*Blanq.*, *NCl.* ii, 160.14, 154.26); veg. el doc. de 1310 que cito infra per a l'adv. *pas*; després de l'Edat Mitjana és sobretot el cost d'un viatge per mar (després també per terra): «OFFICIS DE NAVEGAR: *passatgers* qui pagen nòlits: vector, -oris; qui, en paga de *passatge*, servexen de mariners: nauteipibata», OPou (*TbPu.*, 72). 'Camí d'escapar a França': «ay fill meu, com no 't retiras - ara que tens prou *passatjes*: / que'l Rey te perseguirà», MilàF (*Romlo.*, 113.1, cançó de bandolers del S. xvii, reco. a Er per Pau Piferrer)

(† 1848). «Ès lo torrent d'Anfal: ab grans destrals y serres / li van obrint *passatge* deu-mil treballadors / ---», *Canigó* vii, v. 42.

D'aquí va derivar-se *passatger* [poc abans de 1500, Fc. Alegre] «Lo hostaler: hospes; lo *passatger*: viator; lo hoste: hospes», OPou (*TbPu.*, 2); 'missatger, correu', o bé 'viatger', en un romanç que sembla del S. xvi (Batalla de Pavia, 1525) «Lo rey de Fransa --- partí per pendre Espanya - y'ls espanyols bé l'han pris / posan-lo ab presó molt fosca / --- treu el cap a la finestra - y un *passatgé* veu vení. / --- *Passatgé*, bon *passatgé*, ¿a Fransa què's diu de mi? / --- és mort o pris / --- *Passatgé*, torna'n a Fransa: portaràs novas de mi», MilàF (*Romlo.*, 80.7, reco. en el Ross. i també en la versió B, de Vic; ed. 1853, n.º 39). *Passatjà*: «veu vení una barqueta que venia mar ensà, / desembarca un pelegrino, cap a casa seua va, / ya li demana l'almoyna per un pobre *passetjà*», MilàF (*Romancerillo*, 324.11, reco. en el Gironès): sembla 'vianant, viatger'. *Passetgia* (?) *Passi*, *Passó* en el sentit de 'pallissa' (*AlcM*) [real?], però en el de 'munt d'herba' és *passó* (*PEÇA*).

Compassar [S. xiv, *Consolat*: «c. o tallar teles»]; *compàs* [Llull]: «moven a *compàs* la cama e giren-se ab saltet» en el poema d'Eiximenis, mj. S. xiv, proficant en el Ll. de les *Dones* (*EntreDL*, sèrie i, v. 56); «a *compàs* --- fet», *Decam.* vi, § 10, 378.8f. (trad. *a sesta*); «Dic a --- vosaltres, parlant d'aquest vici de gola --- en la tua imaginació fer un cercle redon ab *compàs*, e per consegüent ab punt en mig. Vols saber qual és lo ple d'aquesta virtut d'abstinència? --- vols saber on està aquest ple de virtut? Dic-te que entorn o prop lo punt d'enmig del cercle», Eiximenis (*Do. Comp.*, *NCl.*, 47); «DE LA PARET Y VOCABLES DE EDIFICAR: lo *compàs*: circinus», OPou (*TbPu.*, 153); «lo *compàs*: tempus; florear la veu ---» (*TbPu.*, 170).

Formació no menys antiga en oc. ant. i fr. *compas* [fi S. xii: «en tot le *compas* del monde», Marie de France, ed. Hoepffner, p. 12], mentre que el castellà *compás*, que no es documenta fins 1490, deu ser manlleu de l'oc. o del cat.; «pont, camí y porta / de l'etern segle, / *compàs* y regle / del perfect viure», JRoig (*Spill*, 10862); «esforçant axí vostra desafortada porfídia, restareu obligat de mort a vós mateix, més que no sou a Déu, qui us ha creat, e fet de tal *compàs* que sou contrari a ma honor e fama», JoMartorell (*Ag.*, § 145; ii, 270); *al compàs* de loc. prep.: «la compassió vessava de tots los cors, *al compàs* de les llàgrimes d'aquella mare», NOLLER (*Pap.*, 174). *Compassa*; *compassada*; *compassament*; *compassat*; *compassajar*. *Acompassar* [Belv.]; la processó dels Germans de la Sang «avança *acompassadament*» pels corredors del Castell acompanyant el condemnat al suplici, Coromines, *Reus est Mortis*, fi.

+*Escompassar*: «*ascompassar* 'saltar (el foc de Sant Joan)' a Sarroca de Flamicell (Violant Simorra, *BCEC* 1933, 285). *Descompassar-se* [*DT*o. 1647 remet a *desconcertar*, i *desacompassar*: aliquid praeterire, praetermittere, transvolare]: «no havia fet una hora de camí que ja les cames se'm *desacompassaven* de can-